

Danmarks Miljøundersøgelser
Aarhus Universitet

Arbejdsrapport fra DMU nr. 237, 2007

Forekomst af yngle- og trækfugle i Skjern Å projektområde i 2006

[Tom side]

Danmarks Miljøundersøgelser
Aarhus Universitet

Arbejdsrapport fra DMU nr. 237, 2007

Forekomst af yngle- og trækfugle i Skjern Å projektområde i 2006

Ole Amstrup¹
Thomas Bregnballe¹
Peter Bundgaard²

¹ Danmarks Miljøundersøgelser

² Miljøcenter Ringkøbing

Datablad

- Serietitel og nummer: Arbejdsrapport fra DMU nr. 237
- Titel: Forekomst af yngle- og trækfugle i Skjern Å projektområde i 2006
Forfattere: Ole Amstrup¹, Thomas Bregnballe¹ og Peter Bundgaard²
¹Danmarks Miljøundersøgelser og ²Miljøcenter Ringkøbing
- Afdeling: Afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet
- Udgiver: Danmarks Miljøundersøgelser©
Aarhus Universitet
- URL: <http://www.dmu.dk>
- Udgivelsesår: Februar 2007
Redaktion afsluttet: Januar 2007
Redaktør: Tommy Asferg
Faglig kommentering: Stefan Pihl
- Finansiel støtte: Skov- og Naturstyrelsen
- Bedes citeret: Amstrup, O., Bregnballe, T. & Bundgaard, P. 2007. Forekomst af yngle- og trækfugle i Skjern Å projektområde i 2006. Danmarks Miljøundersøgelser. 22 s. - Arbejdsrapport fra DMU nr. 237 <http://www.dmu.dk/Pub/AR237.pdf>
- Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
- Sammenfatning: Yngle- og trækfuglenes forekomst og udbredelse inden for Skjern Å projektområde blev kortlagt i ynglesæsonen og efteråret 2006. Formålet var bl.a. at få et bedre grundlag for en kommende opgørelse over hvorvidt de mere østligt beliggende dele af det naturgenoprettede område opfylder kriterierne for at indgå i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43. Øst for det nuværende Fuglebeskyttelsesområde blev der i 2006 registreret yngleforekomst af rørdrum, plettet rørvagtel og isfugl. Disse tre arter er beskyttelseskrævende arter listet på EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I. Blandt trækfuglene var det svømmeænderne, der dominerede øst for det nuværende Fuglebeskyttelsesområde.
- Emneord: Fuglebeskyttelsesområde, Skjern Enge, udpegningsgrundlag
- Layout: Annie Laursen
Illustrationer: Grafisk værksted, DMU Silkeborg
Fotos: Peter Bundgaard
- ISSN (elektronisk): 1395 - 5675
- Sideantal: 22
- Internetversion: Rapporten er tilgængelig i elektronisk format (pdf) på DMU's hjemmeside <http://www.dmu.dk/Pub/AR237.pdf>
- Kan købes hos: Miljøministeriet
Frontlinien
Rentemestervej 8
2400 København NV
Tlf.: 7012 0211
frontlinien@frontlinien.dk
www.frontlinien.dk

Indhold

Sammenfatning 5

- 1 Indledning 6
 - 1.1 Baggrund og formål 6
 - Tak 6
- 2 Undersøgelsesområde 7
- 3 Metoder 8
 - 3.1 Ynglefugletællinger 2006 8
 - 3.2 Trækfugletællinger 2006 9
- 4 Forekomst af ynglefugle 10
 - 4.1 Toppet lappedykker 10
 - 4.2 Gråstrubet lappedykker 10
 - 4.3 Sorthalset lappedykker 10
 - 4.4 Skarv 11
 - 4.5 Rørdrum 11
 - 4.6 Skestork 11
 - 4.7 Knopsvane 11
 - 4.8 Rørhøg 12
 - 4.9 Plettet rørvagtel 12
 - 4.10 Klyde 12
 - 4.11 Stor kobbersneppe 12
 - 4.12 Hættemåge 12
 - 4.13 Fjordterne 13
 - 4.14 Isfugl 13
 - 4.15 Blåhals 13
- 5 Forekomst af trækfugle 16
 - 5.1 Svaner 16
 - 5.2 Gæs 16
 - 5.3 Svømmeænder 17
 - 5.4 Dykænder 18
 - 5.5 Blishøne 18
 - 5.6 Rovfugle 18
 - 5.7 Vedefugle 18
- 6 Afgrænsning ved eventuel udvidelse af Fuglebeskyttelsesområde 19
 - 6.1 Afgrænsning af områder 19
 - 6.2 Kriterier for udpegning og udpegningsgrundlag 19
 - 6.3 Udbredelse af ynglende Bilag I arter 20
 - 6.4 Udbredelse af trækfugle 20
 - 6.5 Samlet opgørelse for 2002-2006 21
- 7 Litteratur 22

[Tom side]

Sammenfatning

I 2006 blev en del af det naturgenoprettede område af Skjern Enge inddraget i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43. For bedre at kunne vurdere om nogle af de mere østligt beliggende dele af det naturgenoprettede område også opfyldte kriterierne for at indgå i Fuglebeskyttelsesområdet, kortlagde Danmarks Miljøundersøgelser og Ringkjøbing Amt yngle- og trækfuglenes forekomst og udbredelse inden for Skjern Å projektområde i 2006.

Forekomsten af ynglefugle blev opgjort ved at anvende en kombination af fjern-kortlægning og lytture om natten. Registreringerne sigtede primært mod at opgøre antallet af ynglende beskyttelseskrævende arter listet på EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I. Forekomsten af rastende vandfugle og rovfugle blev opgjort ud fra otte totaloptællinger af hele Skjern Å projektområde og 20 optællinger i en del af området mellem august og november.

Optællingerne af ynglefugle og trækfugle i 2006 viste, at for Øster Hestholm-Skænken Sø kunne yngleføremsterne af rørdrum (1 par) og plettet rørvagtel (3 par) samt bl.a. trækføremsterne af

knopsvane (op til 95), grågås (op til 470), pibeand (op til 2.100), krikand (op til 920), spidsand (op til 120), skeand (op til 71) og vandrefalk (ét individ) bidrage til udpegningsgrundlaget hvis dette område blev inddraget i Fuglebeskyttelsesområdet. Såfremt området øst for hovedvej A11 (dog ikke strækningen langs Gundesbøl Å og den sydøstligste $\frac{3}{4}$ af strækningen af Omme Å) blev inddraget i Fuglebeskyttelsesområdet kunne yngleføremsterne i 2006 af rørdrum (2 par) og isfugl (1 par) samt trækføremsterne af bl.a. knopsvane (op til 117), pibeand (op til 3.025) og havørn (ét individ) bidrage til udpegningsgrundlaget. For området langs Gundesbøl Å og de sydøstligste $\frac{3}{4}$ af strækningen af Omme Å var der i 2006 ikke forekomster, som kunne bidrage til udpegningsgrundlaget.

Oplysninger om forekomsten af yngle- og trækfugle i hele perioden 2002-2006 vil indgå i en kommende opgørelse over hvorvidt de østligt beliggende dele af Skjern Å naturprojekt opfylder kriterierne for at kunne indgå i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43.

2 Undersøgelsesområde

DMUs optællinger af ynglefugle og trækfugle i 2006 dækker hele Skjern Å projektområde, hvis areal udgør ca. 2.200 ha. Afgrænsningen af projektområdet fremgår af Fig. 1. Området består hovedsageligt af et mosaiklandskab af slyngt å, søer, afgræssede og tilgroede enge, rørsumpe og rørskov. I forbindelse med optællingerne udført i 2006 har vi anvendt den samme inddeling af projektområdet i delområder, som blev anvendt under ynglefugleoptællingen i 2003 (Fig. 1B) og trækfugletællingerne i 2001-2005 (Fig. 1B og Bregnballe m.fl. 2005).

Mod sydøst afgrænses projektområdet af landevejen mellem Tarm og Præstbro (Vejlevej). I delområderne Stoustrup Eng og Gundesbøl Å (se Fig. 1B) følger projektområdet Gundesbøl Å til udløbet i Omme Å, som støder til Skjern Å. I denne forholdsvis smalle del af projektområdet var der i 2006 enkelte søer og kun få fugtige områder.

Fra Borris til hovedvej A11 følger området selve Skjern Å-dalen. Her var der i 2006 en vekslen mellem flere våde og halvtørre enge med enkelte småsøer og rørsumpe. De fugtigste områder var Florig Sø, Fandens Eng, den sydlige del af Albæk Fæled, Damsø og en lavvandet sø ved Pumpestation Øst. Flere steder var der i randområderne vegetation af buske og træer. Eksempelvis var den nordlige del af Fandens Eng bevokset med pilebuske.

Området mellem hovedvej A11 og Lønborgvej var i 2006 domineret af den ca. 200 ha store Hestholm Sø

(Fig. 1A). I søen fandtes flere småøer. Vandstanden i søen har varieret meget efter årstiden, afhængig af nedbør og fordampning. Vandstanden har været højest om vinteren, mens der i somrene 2001-2006 var perioder med lav vandstand, hvorved flere mudderflader blev blotlagt. I søens randområder var der i 2006 engområder med kortere vegetation. Øst for Hestholm Sø findes områderne Øster Hestholm og Skænken Sø. Især området omkring Skænken Sø var i 2006 under tilgroning, mens der rundt om søerne i Øster Hestholm var fugtige engområder med rørsump og græs.

Vest for Lønborgvej findes Hareholm og Vesterenge mod nord. I 2006 udgjordes Vesterenge af to søer med småøer, som var under tilgroning. Mod syd ligger vådområderne Amholm og Præstholm. Lige nord for Lønborggård var der i 2006 en sø, som grænsede op til engområdet ved Stavsholm. Fra Amholm forgrener åen sig mod vest, hvorved flere øer er dannet. Den største af dem er Kalvholm, som i 2006 var groet til med rørskov. Syd for åmundingen findes Poldene, som i 2006 bestod af fugtige enge og småsøer. Ud mod Ringkøbing Fjord fandtes i 2006 en bræmme af rørskov.

Oxbøl Statsskovdistrikt har ansvaret for pleje af arealerne inden for Skjern Å projektområde. Plejen omfatter græsning med kreaturer og slåning.

3 Metoder

3.1 Ynglefugletællinger 2006

3.1.1 Metoder og dækning af delområder

Forekomsten af ynglefugle i Skjern Å projektområde blev i 2006 undersøgt ved at anvende en kombination af metoder, der primært sigtede mod at kortlægge eller opgøre antallet af ynglende Bilag I arter. Antallet af besøg og deres varighed i hvert af delområderne er beskrevet i Tabel 1 for natlytteturerne og i Tabel 2 for fjern-kortlægningerne. Området fra Stoustrup Eng til Gundesbøl Å (se Fig. 1) blev kun besøgt få gange. Til kortlægningen af ynglefugle benyttedes især to metoder:

Fjern-kortlægning. Fra de højeste punkter i landskabet (bakker, diger, pumpehuse mm.) blev områder gennemset med teleskop for tilstedeværelse af territoriehævdende fugle, rugende fugle og par. Lokaliseringen af disse blev indtegnet på detaljerede kort. Metoden var især egnet til at finde ynglende knopsvaner, klyder og lappedykkere.

Lytteture om natten. På flere nætter med svag vind undersøgtes området ved at cykle eller køre i bil og foretage stop for at lytte efter nataktive arter. Stop-pene varede mellem 5 og 10 minutter. Metoden blev især anvendt til at fastslå yngleforsøg hos rørdrum og plettet rørvagtel. Natlytteturerne blev foretaget af Ole Amstrup og Peter Bundgaard. Ole Amstrup gennemførte en optælling af ynglefugle i 2003 (se Amstrup m.fl. 2003) og optalte desuden udvalgte arter af ynglefugle i 2004 og 2005.

3.1.2 Særlige forhold vedr. registreringer

For nogle arter var der følgende særlige forhold, som gjorde sig gældende vedr. den anvendte fremgangsmåde ved optællingerne:

Lappedykkere: Alle sete fugle, par, enlige og unger, blev kortlagt flere gange i løbet af maj-juni. Voksne fugle og unger blev talt flere gange. Toppet lappedykker blev dog kun kortlagt 1-2 gange i hvert delområde, mens lille lappedykker ikke blev dækket pga. artens skjulte levevis.

Tabel 1. Datoer for lytteture om natten i de enkelte delområder. Når der blev anvendt bil, var der kun få lyttestop i området. Ved anvendelse af cykel var der flere stop, og dækningen var da bedre. Under "Dato" er det samlede tidsforbrug i timer angivet i parentes.

Delområde	Dato (samlet tidsforbrug i timer)	Bemærkninger
Gundesbøl Å (Rahbæk-Præstbro)	24/4 (0,2)	Biltur
Stoustrup Eng	24/4, 7/5 (0,4)	Bilture
Borris-Gjaldbæk	24/4 (0,2)	Biltur
Floriggård-Kodbøl	24/4, 7/5, 26/5, 12/7 (1,0)	26/5 Gåtur
Votkær Fælled	24/4, 7/5 (0,3)	Bilture
Albæk Fælled	24/4, 6/5, 7/5, 26/5, 29/6, 12/7 (2,0)	Bilture
Damsø	24/4, 7/5, 12/7 (0,4)	Bilture
Pumpestation Ø	24/4, 26/5, 12/7 (0,4)	Bilture
Fandens Eng	24/4, 7/5, 26/5 (2,5)	26/5 Gåtur, resten bilture
Øster Hestholm Nord	24/4, 12/7 (0,4)	Bilture
Øster Hestholm Syd	24/4, 12/7 (0,4)	Bilture
Hestholm Nord	24/4, 12/7 (0,3)	Bilture
Hestholm Øst incl. Hestholmslyngen	24/4, 12/7 (0,4)	Bilture
Hestholm Vest	24/4, 12/7 (0,3)	Bilture
Skænken Sø	24/4, 6/5, 8/5, 26/5, 12/7 (1,3)	Bilture
Præstholm	24/4, 12/7 (0,3)	Bilture
Stavsholm/Lønborggård	24/4 (0,2)	Bilture
Vesterenge og Hareholm	24/4, 27/5 (1,0)	24/4 Cykel, resten bilture
Østerenge	24/4, 27/5, 12/7 (0,5)	24/4 Cykel, resten bilture
Poldene	7+8/5, 13/5 (1,1)	8/5 Gåtur på sydsiden, resten bilture
Skjern Å-delta	24/4, 8/5, 13/5 (2,0)	24/4 Cykel på nordsiden, resten bilture

Tablet 2. Datoer i 2006 hvor der gennemførtes fjern-kortlægning af ynglefugle i de enkelte delområder i Skjern Å projektområde. Det omtrentlige forbrug af timer under registreringerne er angivet i parentes.

Delområde	Dato (samlet tidsforbrug i timer)
Gundesbøl Å (Rahbæk-Præstbro)	6/5 (0,3)
Stoustrup Eng	6/5 (0,3)
Borris-Gjaldbæk	6/5 (0,3)
Floriggård-Kodbøl	6/5 (0,2)
Votkær Fælled	6/5 (0,5)
Fandens Eng	6/5 (0,2)
Albæk Fælled	6/5, 22/6, 29/6 (0,9)
Damsø	6/5, 15/5, 29/6 (0,6)
Pumpestation Ø	6/5, 15/5 (0,2)
Øster Hestholm Nord	6/5, 20/5, 29/6 (1,6)
Øster Hestholm Syd	6/5, 20/5 (0,3)
Hestholm Vest, Nord, Syd	12/5, 13/5, 20/5, 1/6, 29/6 (3,2)
Hestholm Øst incl. Hestholmslyngen	6/5 (0,4)
Skænken Sø	6/5, 20/5 (0,5)
Amholm	29/4, 15/5 (0,2)
Præstholm	29/4, 15/5 (0,3)
Stavsholm/Lønborggård	29/4, 15/5 (0,4)
Vesterenge og Hareholm	29/4, 6/5, 15/5, 27/5, 5/6, 29/6 (3,0)
Østerenge og Lønborg Enge	6/5, 13/5, 30/6 (0,4)
Poldene	8/5(0,2)
Kalvholm	24/4, 8/5 (0,3)

Skarv: Antallet af reder i Øster Hestholm blev optalt én gang i april og to gange i maj af Gert Hansen, Oxbøl Statsskovdistrikt.

Rørdrum: Adskillige natlyttiture blev gennemført i perioden ultimo april - primo juni. Da arten lever skjult, opgøres antallet af yngleforsøg som antal stationære paukende hanner, dvs. territorier.

Skestork: Et kortvarigt besøg på øen Høje Sande den 22. maj var tilstrækkeligt til at optælle reder og unger.

Knopsvane: Antallet af reder og til dels ungførende par blev kortlagt løbende i perioden primo maj - medio juni.

Plettet rørvagtel: Forekomsten af plettet rørvagtel blev kortlagt under natlyttiture fra ultimo april til medio juli. Da arten lever skjult, opgøres forekomsten i territorier. Det er et kendt fænomen, at en del territorier etableres i perioden fra slutningen af juni til midten af juli, som regel i forbindelse med varmemestød fra syd. Det er uvist, hvorvidt disse fugle når at gøre yngleforsøg. Vi har valgt at medtage disse registreringer som territorier, da vi vurderer, at de "sene" fugle kan have nået at gøre yngleforsøg.

Klyde: I maj eftersøgte projektområdet for rugende klyder. De rugende fugle blev optalt med teleskop på 100-600 m afstand.

Hættemåge: Antallet af fugle i kolonierne blev opgjort, når fuglene blev opskramt af rovfugle mm. Antallet af par blev estimeret ved at gange antallet af optalte fugle i de enkelte kolonier med 0,7 (jf. Hälterlein m.fl. 1995).

Fjordterne: I forbindelse med besøgene i området undersøgte det ved brug af kikkert og teleskop, om fjordterne optrådte i området, og om der var fugle, der lå på rede.

3.2 Trækfugletællinger 2006

De metoder, som blev anvendt under optællingerne af trækfugle, er beskrevet i Bregnballe m.fl. (2005). Alle arter af vandfugle samt rovfugle blev optalt. I perioden fra den 8. august til den 10. november gennemførtes otte totaloptællinger af hele Skjern Å projektområde. Derudover blev der i forbindelse med en undersøgelse af effekter af jagt i Øster Hestholm udført 20 optællinger i den østlige del af Hestholm Sø samt i Øster Hestholm ekskl. Skænken Sø og den sydvestligste del af Øster Hestholm (se Bregnballe m.fl. 2005 vedr. afgrænsning af området).

4 Forekomst af ynglefugle

Her beskrives forekomsten af arter af ynglefugle, som vil kunne indgå i et eventuelt udpegningsgrundlag (dvs. Bilag I arter i fuglebeskyttelsesdirektivet). Desuden beskrives forekomsten af de øvrige arter, som efter vores vurdering blev rimeligt dækket med de anvendte metoder. I Tabel 3 er det totale antal ynglepar i Skjern Å projektområde angivet for 2003 og 2006 for Bilag I arter og for enkelte andre udvalgte arter.

Tabel 3. Antal ynglepar i Skjern Å projektområde i 2003 og 2006 for et udvalg af ynglende arter. I listen er følgende symboler anvendt: "F" = arten er på EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I.

Art	Status	Antal ynglepar/ territorier	
		2003	2006
Toppet lappedykker		16-26	23-34
Gråstrubet lappedykker		8-9	0-2
Sorthalset lappedykker		38-54	34-40
Skarv		3	34
Rørdrum	F	4	6
Skestork	F	4 [#]	14 [#]
Knopsvane		19	23
Rørhøg	F	1	2 [#]
Plettet rørvagtel	F	7-9	4
Klyde	F	85	19
Hættemåge		735	1.460
Fjordterne	F	1	4
Isfugl	F	0	1

[#] Fuglene ynglede lige uden for Skjern Å projektområde, men søgte føde i projektområdet før, under og efter ynglesæsonen.

Tabel 4. Antal ynglepar af toppet lappedykker i Skjern Å projektområde i 2006 fordelt på delområder og i alt.

Område	Antal ynglepar
Lønborggård	3-5
Præstholm	3-4
Vesterenge	8-11
Hestholm Nord og Syd	5-10
Øster Hestholm Nord	3
Østerenge	1
I alt	23-34

4.1 Toppet lappedykker

Ynglebestand: 23-34 par. Der blev foretaget 1-2 kortlægninger i hvert delområde. Hovedlokaliteterne var Vesterenge, Præstholm og Hestholm Sø (Tabel 4). Dækningen vurderes at være rimelig god. Som i 2003 var der problemer med at kategorisere fugle i den store Hestholm Sø. Her lå op til otte fugle i flok. Disse fugle har sandsynligvis været yngre ikke-ynglende, men det kan ikke udelukkes, at der var tale om individer, som forsøgte at yngle. I 2003 registreredes 16-26 par. I modsætning til 2003 (Amstrup m.fl. 2005) blev der i tælleperioden i 2006 ikke registreret ynglefugle i området øst for A11. Bestandstallene var relativt stabile fra 2003 til 2006, men antyder en lille fremgang.

4.2 Gråstrubet lappedykker

Ynglebestand: 0-2 par. Én fugl blev set to gange i Øster Hestholm Nord, mens én blev set en enkelt gang i maj i Albæk Fælle. Arten er kendt for at leve skjult, og da der kun har været nogle få kortlægninger i de enkelte delområder, vurderes dækningen ikke at være god, så enkelte par kan være overset. Arten ynglede med 8-9 par i 2003 (Amstrup m.fl. 2005). Da gråstrubet lappedykker hovedsagelig lever af vandinsekter, var det ventet, at arten ville gå tilbage pga. af stigende konkurrence fra fisk, men tilbagegangen var mere markant end ventet, om end den ringere dækning i 2006 kan være en del af forklaringen.

4.3 Sorthalset lappedykker

Ynglebestand: 34-40 par. Vi vurderer, at dækningen af arten var god, fordi antallet af fugle, unger og ungeførende par blev optalt flere gange gennem ynglesæsonen.

De sorthalsede lappedykkere ynglede i tilknytning til hættemågekolonierne omkring Præstholm, i den nordlige del af Øster Hestholm og i Vesterenge (Tabel 5). Flest fugle blev set i Vesterenge med op til 48 fugle i slutningen af april. Vi mener, at det var en del af disse (10 par), der flyttede til Øster Hestholm i maj. Det var også her, der blev set flest unger (18),

Tabel 5. Antal ynglepar af sorthalset lappedykker i Skjern Å projektområde i 2006 fordelt på delområder og i alt.

Område	Antal ynglepar
Præstholm	4-6
Vesterenge	20-24
Øster Hestholm Nord	10
I alt	34-40

mens der i Vesterenge blev registreret maksimalt otte unger. Der blev registreret en enkelt unge ved Præstholm.

I de fleste naturgenoprettede områder har sorthalset lappedykker været en af pionérarterne. Ofte er antallet kulmineret allerede i de første år efter naturgenopretningen, hvorefter de er gået tilbage eller helt forsvundet (Hoffman m.fl. 2003). I Skjern Å projektområde kulminerede antallet to år efter naturgenopretningen, nemlig i 2003 med 38-54 par (Amstrup m.fl. 2005), men tilbagegangen siden da har været beskeden. Som gråstrubet lappedykker lever arten af vandinsekter, og når en fiskefauna har etableret sig, vil fisk og lappedykkere som regel begynde at konkurrere om vandinsekterne. Sorthalset lappedykker drager formentlig fordel af, at hættemåge ikke blot yngler ét men flere steder i Skjern Å projektområde. Herved kan de ynglende lappedykkere fouragere på vandinsekter i flere af vådområderne end ellers. På hovedlokaliteten Vesterenge har der siden 2004 været 20-31 par. Men sammenlignet med de andre områder i Skjern Å projektområde er der i Vesterenge registreret få unger pr. ynglepar i årene 2003-2006 (O. Amstrup upubl.).

4.4 Skarv

Ynglebestand: 34 par. Eneste ynglested var i den nordlige del af Øster Hestholm. Som maksimum taltes 34 reder den 27. april. To gange i maj taltes 33 reder. Skarverne etablerede reder på jorden og i fældede piletræer. Alle æg blev olieret af Oxbøl Statsskovdistrikt. I årene 2003-2005 har der i Skjern Å projektområde ynglet hhv. 3 par, 18 par og 15 par.

4.5 Rørdrum

Ynglebestand: 6 par/territorier. Der blev kortlagt seks territorier, hvoraf de fire fandtes vest for Skjern-Tarm (A11) og to øst for (Fig. 2). Territorierne blev først og fremmest registreret under lyttiture på nætter med rolige vindforhold. Der var imidlertid store forskelle i de registrerede rørdrummers paukeintensitet. Tre fugle var således "svære" at registre-

re, idet de kun blev hørt få gange på seks lyttiture på lokaliteten. På trods af disse forhold var dækningen god. Alle de registrerede paukende hanner blev hørt mindst to gange bortset fra individet i Skjern Å munden, der kun blev hørt en enkelt gang. I 2003 registreredes fire territorier (Amstrup m.fl. 2005). Af de seks territorier var tre samme sted som i 2003, mens tre var nye. Det var forventet, at der ville være en lille fremgang, eftersom vegetationen er blevet tættere og højere i de sumpede områder.

4.6 Skestork

På øen Høje Sande ved Skjern Å-mundingen, dvs. uden for projektområdet blev der den 22. maj registreret 14 reder og mindst 27 unger. Ynglefluglene benyttede Skjern Å projektområde til fouragering før, under og efter ynglesæsonen; i juli sås der op til 54 skestorker i Skjern Enge (O. Amstrup upubl.). Hovedfourageringsområderne var Vesterenge, Lønborggård/Præstholm og Østerenge. De sås aldrig fouragere øst for Ganer Å-diget. Antallet af ynglepar på Høje Sande i 2006 svarer til en fordobling af antallet i forhold til 2005. Arten ynglede første gang i 2002 med fem par.

4.7 Knopsvane

Ynglebestand: 23 par. I alt fandtes 21 reder samt to par med unger i områder, hvor der ikke var observeret reder (Tabel 6). De potentielle yngleområder blev overvåget fra forskellige punkter, så det samlede antal af oversete reder vurderes at være lille. I 2003 registreredes 19 par (Amstrup m.fl. 2005). Som i 2003 var parrene jævnt fordelt i Skjern Å projektområde.

Tabel 6. Antal ynglepar af knopsvane i Skjern Å projektområde i 2006 fordelt på delområder og i alt.

Område	Antal ynglepar
Lønborggård/Præstholm	1
Vesterenge	5
Hestholm Nord og Syd	5
Østerenge	2
Skænken Sø	4
Pumpestation Øst og Kvinthede	1
Damsø	2
Albæk Fælled og Lundenæs	2
Kodbøl-Floriggård	1
I alt	23

4.8 Rørhøg

Ynglebestand: 0 par. I yngletiden blev der set en del fouragerende rørhøge inden for Skjern Å projektområde, men der sås ingen tegn på yngleadfærd. I forbindelse med skestorke-optællingen på Høje Sande den 22. maj blev der her observeret 2 ynglepar. Dækningen vurderes at være god i det østlige område, mens par kan være overset ved åmundingen. I 2003 ynglede ét par i Vesterenge (Amstrup m.fl. 2005).

4.9 Plettet rørvagtel

Ynglebestand: 4 territorier. Den anvendte metode, hvor der lyttes efter territoriehævdende fugle om natten, vurderes at være god. I løbet af ynglesæsonen registreredes territorier fire forskellige steder (Fig. 2). Den første fugl hørtes den 6. og den 8. maj ved Skænken Sø, men senere på sæsonen blev arten ikke registreret her. Den 13. juli var der to fugle i Øster Hestholm og én fugl i den nordlige del af Hestholm Sø. I 2003 blev der registreret 7-9 territorier (Amstrup m.fl. 2005). I Danmark optræder arten som ynglefugl i fluktuerende antal fra år til år. Det lave antal i 2006 hænger formentlig sammen med en generelt mindre forekomst af arten i hele landet i 2006.

4.10 Klyde

Ynglebestand: 19 par. Metoden med flere eftersøgninger af rugende fugle i Hestholm Sø var dækkende, og det skønnes, at ingen par blev overset. I april var vandstanden høj i Hestholm Sø, men efter en del varme og østenvind primo maj faldt vandstanden, så små øer kom til syne. Den 13. maj havde klyderne etableret en lille koloni på en ø i den nordlige del af Hestholm Sø (18 rugende). Samme dag var et par redebyggende i den sydvestlige del af Hestholm Sø (Fig. 2). En uge senere var vandstanden steget. Øerne og dermed rederne blev oversvømmet, og fuglene forsvandt. I 2003 ynglede der 85 par (Amstrup m.fl. 2005). Siden 2004 har vekslende vandstande og dermed oversvømmelser af reder medført, at klyderne har haft ringe ynglesucces (O. Amstrup upubl.).

4.11 Stor kobbersneppe

I yngletiden sås to fouragerende fugle den 15. maj på Vesterenge. De blev ikke set senere. Der er endnu ikke konstateret ynglende kobbersneppe i Skjern Å projektområde.

Klyde ynglede med 19 par i 2006.

4.12 Hættemåge

Ynglebestand: 1.460 par. Der var kolonier i tre delområder (Tabel 7). De to største kolonier blev etableret på Vesterenge og Præstholm, hvor der begge steder som maksimum taltes ca. 1.000 fugle, hvilket vurderes til ca. 700 par. Ved Øster Hestholm taltes ca. 75 fugle, hvilket svarer til ca. 50 par. På en ø i Hestholm Sø taltes ca. 15 fugle, dvs. ca. 10 par. Dækningen var god, men metoden er forbundet med usikkerhed, idet det er vanskeligt at optælle opflyvende fugle præcist. I 2003 optaltes 735 par (Amstrup m.fl. 2005), og i 2005 registreredes 2.350-2.450 par (O. Amstrup upubl.). I 2005 var antallet af ynglepar højt, muligvis fordi der i dette år var ræv på den nærliggende ø Klægbanken, hvor der normalt (men ikke i 2005) findes en hættemågekoloni.

Tabel 7. Antal ynglepar af hættemåge i Skjern Å projektområde i 2006 fordelt på delområder og i alt.

Område	Antal ynglepar
Præstholm	700
Vesterenge	700
Hestholm	10
Øster Hestholm Nord	50
I alt	1.460

Hættemåge ynglede med 1.460 par i 2006.

4.13 Fjordterne

Ynglebestand: 4 par. Der blev registreret 4 par på en tilgroet ø i den nordvestlige del af Hestholm Sø. Pga. høje vandstande i Hestholm Sø blev fuglene forsinket i deres yngleforsøg. Først den 29. juni sås ungefodring. Antallet af unger blev ikke registreret. Dækningen vurderes at være god. I 2003 og 2005 ynglede ét par, mens der i 2004 ynglede 3-5 par (Amstrup m.fl. 2005, O. Amstrup upubl.).

4.14 Isfugl

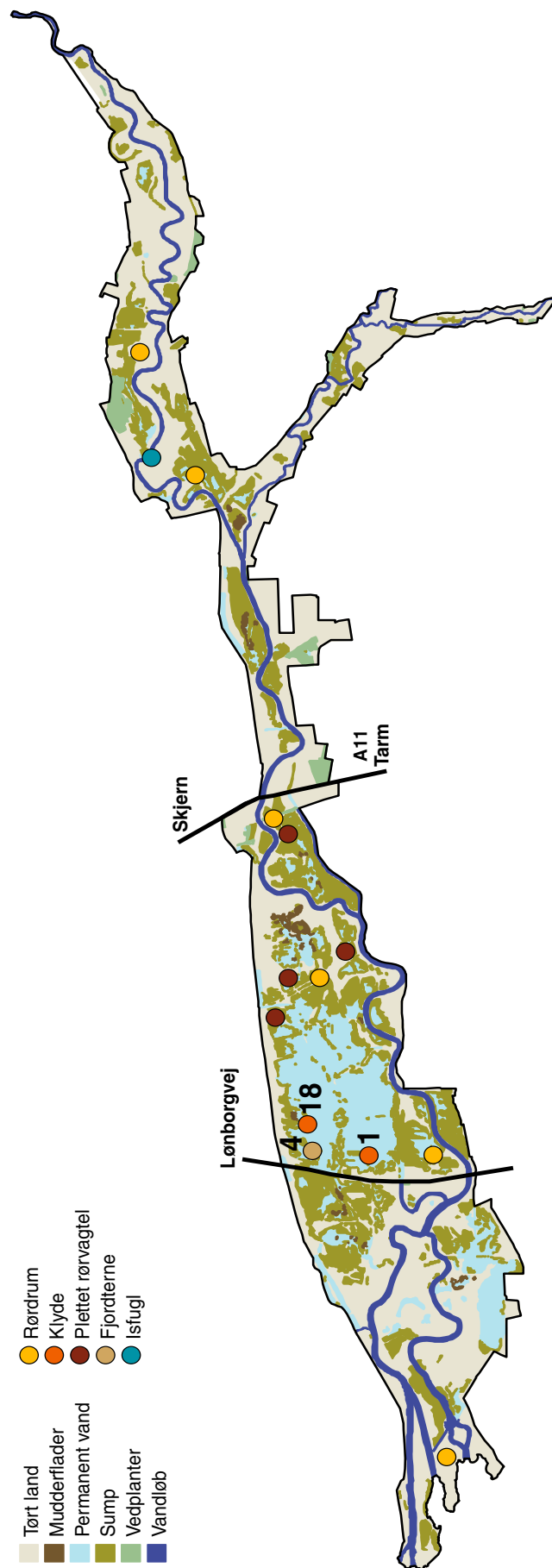
Ynglebestand: 1 par. I Skjern Å ved Albæk opdagede en lystfisker en rede med isfugl i en skrænt, hvor der også ynglede digesvale. De adulte fugle sås ved

flere lejligheder ved redestedet, og de sås bade efter fodring. Vi har ikke kendskab til andre tilfælde af yngleforsøg af isfugl i Skjern Å projektområde siden naturgenopretningen. De anvendte optællingsmetoder egner sig ikke til at registrere yngleforekomster af isfugl, så arten kan nemt have ynglet, uden vi har fået kendskab til det.

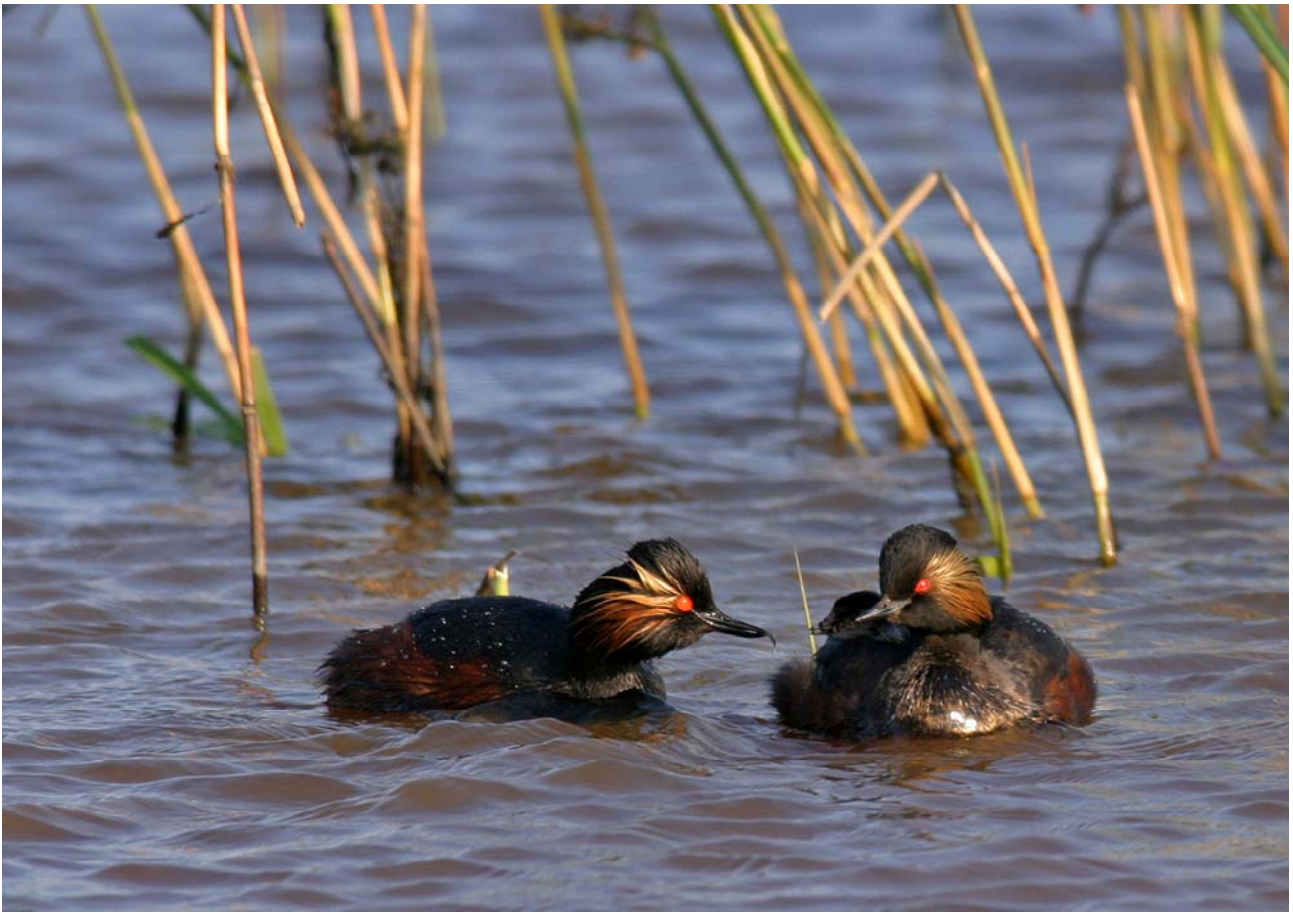
4.15 Blåhals

Der blev registreret 1-2 syngende blåhalse den 22.-23. april i Fuglesandområdet, lige nord for projektområdet, men inde i det eksisterende EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43 (observationen hidrører fra DOF-Basen). De syngende blåhalse er ikke angivet med racebetegnelse, men tidspunktet indikerer, at der var tale om den sydlige race, der er under indvandring, indtil videre mod nord til Ho Bugt (der blev registreret >145 syngende sydlig blåhals i det sydlige Jylland i 2005; Andersen & Johansen 2006).

Det er muligt, at de registrerede fugle ikke gjorde yngleforsøg, og at der blot var tale om fugle, der var trukket for langt mod nord. Da området blev besøgt i maj, blev arten ikke registreret. Det opdyrkede Fuglsandsområde udgør med sine grøfter/kanaler og tagrør en perfekt habitat for blåhals. Hvis spredningen af sydlig blåhals mod nord fortsætter, er det sandsynligt, at blåhals vil begynde at yngle i og omkring Skjern Å projektområde i kommende år.

Figur 2. Fordeling af reder/territorier af rørdrum, plettet rørvagtel, klyde, fjordterne og isfugl i Skjern Å projektområde i 2006.

Sorthalset lappedykker ynglede med 34-40 par i 2006.

Store flokke af vøiber raster i perioder i Skjern Enge.

Hjejler optræder i perioder talrigt i Skjern Enge.

5 Forekomst af trækfugle

I tælleperioden var svømmeænderne, som i årene 2002-2005, antalmæssigt dominerende blandt de trækkende vandfugle. Der var også forholdsvis høje forekomster af knopsvane, gæs, blishøns og enkelte arter af vadefugle. Endvidere var der observationer af forskellige rovfugle som fiskeørn, blå kærhøg og vandrefalk. I det følgende beskrives forekomst og områdeudnyttelse for de arter af vandfugle, som optrådte i størst antal samt udvalgte rovfugle (Tabel 8 og 9).

5.1 Svaner

Knopsvane forekom i tælleperioden med op til 318 fugle, hvilket svarer til middel af maksimum i årene 2002-2005. Forekomsten af knopsvane var jævnt fordelt over hele området med maksimumantal på over 100 i både Hestholm Sø og området Øst for A11 (Tabel 8). For både sang- og pibesvane registreredes lave antal (Tabel 8). Vejret i oktober og november var præget af rekordhøje temperaturer,

hvilket kan have forsinket begge arters træk sydpå. For sangsvanens vedkommende kulminerer antallet normalt i perioden december til marts. Endvidere fouragerede hovedparten af begge arter på marker uden for Skjern Å projektområde, dvs. områder som ikke indgår i optællingen. Observationer tidligt på dagen tyder på, at en del af svanerne benytter Skjern Å projektområde som overnatningsplads (O. Amstrup, upubl.).

5.2 Gæs

I 2006 blev der optalt færre kortnæbbede gæs end i de foregående år. Det højeste antal i tælleperioden var 130; de blev registreret i Øster Hestholm den 22. september. I området øst for A11 blev kortnæbbede gæs ikke registreret inden for projektområdet under optællingerne. Fra sidst i august blev der på alle totaltællinger set over 425 grågæs. Forekomsten af grågæs kulminerede den 29. september med 1.115

Tabel 8. Det maksimale antal af udvalgte arter af vandfugle og rovfugle optalt inden for områderne Vest for Lønborgvej, Hestholm Sø, Øster Hestholm, Øst for A11 og hele Projektområdet i perioden 8. august til 10. november 2006.

Art	Vest for Lønborgvej	Hestholm Sø	Øster Hestholm	Øst for A11	Hele området
Skestork	17	0	0	0	17
Sangsvane	1	7	5	18	24
Pibesvane	0	0	4	0	4
Knopsvane	45	120	95	117	318
Grågås	647	1.021	470	3	1.115
Kortnæbbet gås	0	0	130	0	130
Bramgås	2.240	0	420	0	2.240
Gravand	3	0	0	0	3
Gråand	311	799	376	125	1.399
Krikand	3.390	805	920	185	4.646
Spidsand	160	359	120	10	400
Pibeand	2.989	2.550	2.100	1.145	6.352
Knarand	80	53	38	4	119
Skeand	297	126	71	0	440
Taffeland	103	35	19	0	104
Troldand	87	284	23	3	393
Hvinand	12	31	15	2	49
Blå Kærhøg	2	3	2	1	5
Rørhøg	7	9	10	4	15
Fiskeørn	0	1	0	0	1
Vandrefalk	1	1	1	0	2
Blishøne	1.533	2.995	495	6	4.183
Vibe	563	975	1.200	55	1.413
Hjejle	75	680	150	20	689
Almindelig Ryle	20	50	0	0	65
Brushane	80	235	3	0	272

Table 9. Antal individer af udvalgte arter af vandfugle og rovfugle optalt under totaloptællinger i Skjern Å projektområde i efteråret 2006.

Art	8. aug.	22. aug.	7. sep.	22. sep.	29. sep.	12. okt.	19. okt.	10. nov.
Skestork	17	0	0	0	0	0	0	0
Sangsvane	1	1	0	1	0	0	0	24
Knopsvane	117	137	138	148	171	218	309	318
Grågås	89	447	654	834	1.115	611	425	485
Kortnæbbet gås	0	0	0	130	3	0	0	0
Bramgås	0	0	0	0	6	37	2.240	400
Gråand	1.399	727	834	652	955	965	1.055	697
Krikand	1.092	1.191	4.646	4.187	2.290	1.409	726	1.083
Spidsand	0	9	266	262	185	204	400	94
Pibeand	14	53	1.255	4.860	5.322	6.352	4.996	3.225
Knarand	6	80	42	58	61	100	119	73
Skeand	61	144	286	192	422	440	92	90
Taffeland	5	13	32	4	22	43	98	104
Troldand	180	111	102	96	137	244	269	393
Hvinand	0	13	14	7	8	33	20	49
Blå Kærhøg	0	0	0	2	0	5	3	4
Rørhøg	12	11	15	15	7	3	0	0
Fiskeørn	0	1	1	0	0	0	0	0
Vandrefalk	0	0	1	1	1	0	2	1
Blishøne	2.180	2.667	4.183	2.164	1.585	897	385	593
Vibe	845	1.148	1.282	52	657	761	42	1.413
Hjejle	82	13	689	0	25	0	0	125
Almindelig Ryle	1	7	65	20	2	8	5	0
Brushane	97	272	94	12	0	2	0	0

fugle inden for Skjern Å projektområde. Stort set alle fugle blev set vest for A11. Der blev kun registreret tre fugle øst for A11.

Bramgås registreredes i 2006 med det højeste antal, som er registreret af DMU i perioden 2002-2006 i dette område. Op til 2.240 fugle optales i oktober i

Grågås optræder talrigt i træktiden, men yngler endnu ikke årligt i Skjern Enge.

området vest for Lønborgvej. Ellers forekom arten også i Øster Hestholm med op til 420 individer, men sås ikke øst for A11 i optællingsperioden.

5.3 Svømmeænder

Pibeand og krikand var de talrigeste arter blandt svømmeænderne i optællingsperioden. Pibeand registreredes i 2006 med det næsthøjeste årsmaksimum, som er registreret af DMU i området i perioden 2002-2006. Maksimum blev talt den 12. oktober med 6.352 fugle. På hovedparten af optællingerne sås de fleste fugle i det østlige af Hestholm Sø og i Øster Hestholm. I området øst for A11, hvor store områder i 2006 var oversvømmet, optales op til 1.145 pibeænder. Ud over DMUs optællinger blev der den 17. november talt 3.025 pibeænder øst for hovedvej A11 (M. Bak upubl.). På hovedparten af totaltællingerne sås under 2.290 krikænder, men på to tællinger i september registreredes hhv. 4.646 og 4.187 fugle. Hovedområderne for krikand var Vesterenge og Øster Hestholm med hhv. 3.350 og 920 individer som højeste antal, mens maksimumtallet for området Øst for A11 blev 185.

Gråand forekom med op til 1.399 fugle, hvilket er det laveste antal inden for tælleperioderne i årene

2002-2006. Hovedparten af gråænderne rastede i Hestholm Sø. Største tal øst for A11 var 125 individer. Her var hovedlokaliteten Albæk Fæled. Der sås flest spidsænder i september og oktober, og antallet kulminerede den 19. oktober med 400 fugle. Hovedlokaliteten var Hestholm Sø. Øst for A11 var største antal 10 spidsænder.

Skeand forekom med det højeste antal den 29. september og 12. oktober med hhv. 422 og 440 fugle. Flest skeænder registreredes i området vest for Lønborgvej, hovedsagelig i Vesterenge (maksimum 238) og Øster Hestholm (maksimum 71), mens ingen fugle blev noteret Øst for A11. Knarand var mere fåtallig med 119 fugle som det højeste antal.

5.4 Dykænder

Blandt dykænderne forekom troldand i størst antal. I forhold til 2002-2005 blev der registreret flere fugle - op til 393. Kulminationen i optællingsperioden lå på tællingen i november. De fleste sås i Hestholm Sø og kun tre i området øst for A11. Taffeland var fåtallig gennem august og september og kulminerede på den sidste tælling (10. november) med 104 fugle, hvilket var stort set samme antal som i årene 2004 og 2005. Fuglene rastede hovedsageligt i området vest for Lønborgvej.

5.5 Blishøne

Antallet af blishøns varierede mellem 2.164 og 4.183 fugle på de første fire tællinger fra 8. august til 22. september. Herefter faldt antallet jævnt til 385 individer den 19. oktober. Hovedparten af blishønsene registreredes i Hestholm Sø. Øst for A11 var det højeste antal registrerede blishøns seks.

5.6 Rovfugle

Der blev set én fiskeørn under nogle af optællingerne i august og september. Havørn blev registreret en enkelt gang på DMUs tællinger (ved åmundingen, dvs. udenfor Skjern Å projektområde). I DOF-Basen er angivet nogle få registreringer fra projektområdet i efteråret 2006, bl.a. én i området Øst for A11. Fra juli-september 2004 blev to havørne jævnlige set i Øster Hestholm (O. Amstrup upubl.)

Fra den 28. august til den 12. oktober observeredes dagligt overnattende rørhøge i pilekrattet i den sydlige del af Hestholm Sø. Antallet kulminerede den 19. september med 35-38 individer (M. Linnemann, upubl.).

Fra den 22. september registreredes de første blå kærhøge, og antallet kulminerede den 12. oktober med fem fugle inden for projektområdet. De fleste kærhøge sås jagende lavt over de sumpede områder. Fra den 7. september registreredes 1-2 vandrefalke på hovedparten af totaltællingerne.

Rørhøg optræder talrigt i træktiden og fouragerer i Skjern Enge i yngletiden.

5.7 Vadefugle

Vibe forekom talrigt gennem hele tælleperioden. Flest registreredes den 10. november med 1.413 fugle, hvilket er langt under gennemsnittet for maksima i årene 2002-2005. I december 2006 og januar 2007 registreredes regelmæssigt op til 3.400 viber vest for hovedvej A11 (O. Amstrup upubl.). Der blev registreret få hjejler inden for projektområdet. Højeste antal var 689 fugle. Begge arter benyttede hovedsageligt Skjern Å projektområde som dagsrasteplass, mens de omkringliggende marker nord og syd for projektområdet blev benyttet til fouragering. Brushane kulminerede den 22. august med 272 individer. Hovedparten af fuglene fouragerede på engene nord for Hestholm Sø.

6 Afgrænsning ved eventuel udvidelse af Fuglebeskyttelsesområde

6.1 Afgrænsning af områder

I en redegørelse fra DMU til Oxbøl Statsskovdistrikt (Bregnballe m.fl. 2006) er den del af Skjern Å projektområde, som kom med i det nu udvidede Fuglebeskyttelsesområde, omtalt som område A. Dette område strækker sig mod øst til det tidligere Ganer Å-dige (Fig. 3). I forbindelse med en vurdering af en eventuel yderligere udvidelse af Fuglebeskyttelsesområdet inden for Skjern Å projektområde, har vi som hidtil fundet det hensigtsmæssigt at skelne imellem følgende tre områder (Fig. 3):

Område B. Området strækker sig fra det tidligere Ganer Å-dige i vest til hovedvej A11 mellem Skjern og Tarm i øst.

Område C. Området omfatter den del af Skjern Å projektområde, der er beliggende øst for hovedvej A11, undtagen området omfattet af område D.

Område D. Området omfatter strækningen langs Gundesbøl Å og de sydøstligste ¾ af strækningen af Omme Å.

6.2 Kriterier for udpegning og udpegningsgrundlag

Et område kan udpeges som et fuglebeskyttelsesområde, hvis området vurderes som blandt de bedst egnede til beskyttelse af arter på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I og/eller til beskyttelse af regelmæssigt tilbagevendende trækfugle.

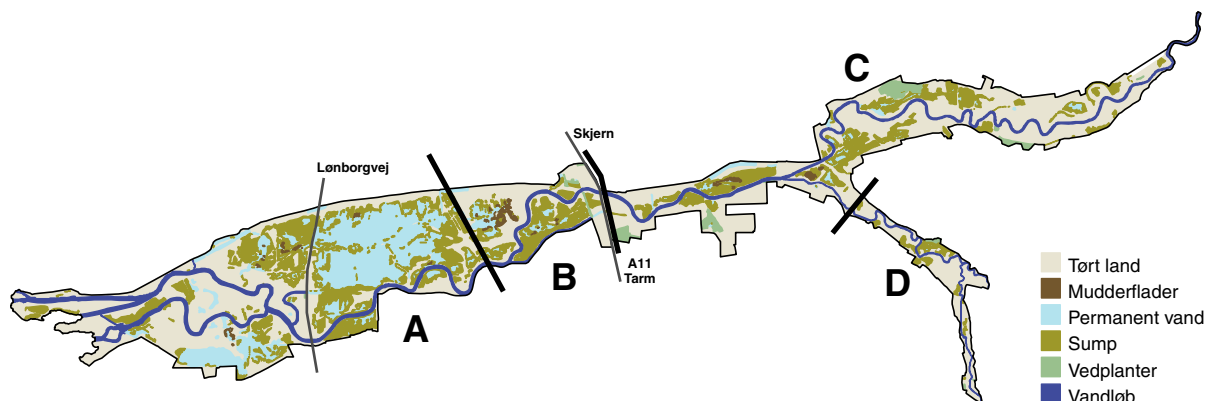
For udpegede områder fastlægges et udpegningsgrundlag, som typisk omfatter ynglefugle omfattet af Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I og regelmæssigt tilbagevendende trækfugle, som forekommer i antal på mindst 1% af trækvejsbestanden.

I praksis benyttes 1%-kriteriet kun for vandfugle, idet det er den eneste gruppe fugle, der er omfattet af internationalt koordinerede overvågningsprogrammer. 1%-kriterierne opdateres løbende af Wetlands International, senest i 2006 (Delany & Scott 2006).

Hvis arten står på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I og forekommer som trækfugl i antal af international eller national betydning, eller hvis området vurderes som specielt godt til beskyttelse af den pågældende Bilag I art, indgår arten i udpegningsgrundlaget.

I udpegningsgrundlaget kan der ud over enkelte arter også indgå forekomster af trækkende vandfugle af forskellige arter. Her er kriteriet, at der regelmæssigt skal forekomme mindst 20.000 vandfugle af forskellige arter (måger undtaget) i området. Også her opgøres antal så vidt muligt som gennemsnit af maksima over en flerårig periode.

De kriterier der anvendes ved udpegninger af Fuglebeskyttelsesområder i Danmark er beskrevet på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside (http://www.skovognatur.dk/Hoeringer/Afslutte2004/ef_fuglebeskyttelsesomr.htm).

Figur 3. Afgrænsning af områderne B, C og D, der ikke indgår i det nuværende EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43.

6.3 Udbredelse af ynglende Bilag I arter

I følgende gennemgang indgår Bilag I arter, som er konstateret ynglende i 2006 i Skjern Å projektområde. Da område A i 2006 blev lagt ud som en del af EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43, lægges der i gennemgangen vægt på en faglig vurdering af, hvorvidt forekomster af arter i områderne B, C og D kan bidrage til udpegningsgrundlaget, såfremt disse områder blev inddraget i Fuglebeskyttelsesområdet (Tabel 10).

Tabel 10. Antal ynglepar af Bilag I fuglearter i 2006 og deres fordeling inden for det område af Skjern Å projektområde, der ikke indgår i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43. Se Fig. 3 for en afgrænsning af områderne B, C og D.

Art	Område		
	B	C	D
Rørdrum	1	2	
Plettet rørvagtel	3		
Isfugl		1	

6.3.1 Ynglende Bilag I arter i område B

Blandt Bilag I arter registreredes i område B ét territorium af rørdrum og tre territorier af plettet rørvagtel i 2006. Begge arter indgår allerede i udpegningsgrundlaget for det udvidede Fuglebeskyttelsesområde nr. 43. Inddrages område B i Fuglebeskyttelsesområdet vil rørdrum og plettet rørvagtel således kunne bidrage til udpegningsgrundlaget. Ved Skænken Sø i område B var der i 2003 ynglefugleforekomst af plettet rørvagtel og i 2004 af rørdrum. Området omkring Skænken Sø har været under kraftig tilgroning, og området er formentlig derfor blevet mere attraktivt for de to arter. Rørdrummen og den ene af de plettede rørvagtler, der registreredes i 2006, havde territorium under 50 m fra jernbanen. De to øvrige plettede rørvagtler holdt til i den vestlige del af område B (Fig. 2), og her var vegetationen gunstig for arten med forholdsvis lav rørsump.

Rørhøg registreredes ikke som ynglefugl i område B, men ud fra områdets karakter og størrelse vurderer vi, at området godt kunne huse nogle få ynglepar. Rørhøg er sårbar over for rovpattedyr, især ræv. Det forventes, at dele af området bliver mindre gennemtrængelige for rovpattedyr, og dermed mere gunstige for rørhøg, efterhånden som vegetationen bliver tættere og højere.

I 2006 fouragerede de ynglende skestorke fra Høje Sande i vid udstrækning i område A, mens de ikke blev observeret fødesøgende i område B. I 2004 observeredes op til 32 skestorke i område B (O. Am-

strup upubl.), men vi har ikke kendskab til observationer, som tyder på, at arten benyttede område B i 2002-2003 og i 2005.

6.3.2 Ynglende Bilag I arter i område C

Blandt Bilag I arter registreredes i område C to territorier af rørdrum og ét par af isfugl i 2006. Rørdrum indgår allerede i udpegningsgrundlaget for det nye Fuglebeskyttelsesområde nr. 43. Den ene rørdrum havde territorium ved Albæk Fælle/Lundenæs, mens den anden havde territorium i den østlige del af Fandens Eng (Fig. 1 og 2). Rørdrum blev også registreret ynglende i område C under ynglefugleoptællingen i 2003. Vi vurderer, at område C har potentiale for at huse flere ynglende rørdrummer, hvis tilgroningen i de sumpede områder øges. De potentielle rørdrumområder er Damsø og den vestlige del af Kodbøl-Florrigård.

Plettet rørvagtel blev ikke registreret i område C i 2006, men det blev den 2003 (5 territorier) og 2005 (1 territorium; Amstrup m.fl. 2005, P. Bundgaard og O. Amstrup upubl.). Artens forekomst i Danmark varierer fra år til år. Registreringerne i 2003 og i 2005 tyder på, at område C har potentiale for at huse denne art som ynglefugl.

Isfugl indgår ikke i udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde nr. 43, men arten vil kunne inddrages i udpegningsgrundlaget såfremt Fuglebeskyttelsesområdet bliver udvidet med område C.

6.3.3 Ynglende Bilag I arter i område D

I område D registreredes der hverken i 2006 eller i 2003 ynglefugleforekomst af Bilag I arter. Delområderne i område D blev imidlertid kun gennemgået 1-2 gange under ynglefugleregistreringen i 2006. Store dele af området langs Gundesbøl Å har været tilgroet med lysesiv, men hovedparten blev slået i efteråret 2006. Vi vurderer imidlertid, at området ikke har oplagte habitater for de arter, som indgår i udpegningsgrundlaget for det eksisterende Fuglebeskyttelsesområde nr. 43.

6.4 Udbredelse af trækfugle

I følgende gennemgang af forekomsten af trækfugle i efteråret 2006 lægges vægt på en vurdering af, hvorvidt forekomster af arter i områderne B, C og D kan bidrage til udpegningsgrundlaget, såfremt disse områder kommer til at indgå i Fuglebeskyttelsesområde nr. 43. I Tabel 11 vises de maksimumforekomster, som DMU registrerede i områderne B, C og D.

Tabel 11. Maksimumforekomster i efteråret 2006 af fuglearter, som vil kunne bidrage til udpegningsgrundlaget inden for det område af Skjern Å projektområde, der ikke indgår i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43. Se Fig. 3 for en afgrænsning af områderne B, C og D.

Art	Område		
	B	C	D
Sangsvane	5	18	
Pibesvane	4		
Knopsvane	95	117	5
Grågås	470	3	
Kortnæbbet gås	130		
Bramgås	420		
Pibeand	2.100	1.145	
Krikand	920	185	2
Spidsand	120	10	
Skeand	71		
Blishøne	495	6	
Vandrefalk	1		
Havørn		1	
Rørhøg	10	4	
Blå kærhøg	2	1	

6.4.1 Trækfugle i område B

Flere af de trækfugle som indgår i udpegningsgrundlaget for EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43 optrådte i område B i efteråret 2006. Hvis man alene ser på resultatet af optællingerne i efteråret 2006 vil en inddragelse af område B kunne bidrage til udpegningsgrundlaget i et eventuelt udvidet Fuglebeskyttelsesområde for følgende arter (se også Tabel 11):

- I ubetydelig grad: pibesvane
- I nogen grad: sangsvane, kortnæbbet gås, bramgås, blishøne og blå kærhøg
- I væsentlig grad: knopsvane, grågås, pibeand, krikand, spidsand, skeand og vandrefalk.

6.4.2 Trækfugle i område C

Ud fra optællingerne alene i 2006 vil en inddragelse af område C kunne bidrage til udpegningsgrundla-

get i et eventuelt udvidet Fuglebeskyttelsesområde for følgende arter (se også Tabel 11):

- I ubetydelig grad: blishøne, grågås og spidsand
- I nogen grad: sangsvane, blå kærhøg og krikand
- I væsentlig grad: knopsvane, pibeand og havørn.

6.4.3 Trækfugle i område D

Ud fra tællingerne i 2006 vil en inddragelse af område D kunne bidrage til udpegningsgrundlaget i det nye Fuglebeskyttelsesområde nr. 43 for følgende arter (se også Tabel 11):

- I ubetydelig grad: knopsvane
- I nogen grad: ingen arter
- I væsentlig grad: ingen arter.

6.5 Samlet opgørelse for 2002-2006

I en redegørelse som DMU udarbejdede for Oxbøl Statsskovdistrikt i marts 2006, blev resultatet af DMUs yngle- og trækfugletællinger i årene 2002-2005 sammenstillet med henblik på at opgøre hvorvidt forskellige områder af det naturgenoprettede Skjern Enge opfyldte kriterierne for at indgå i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43 (Bregnballe m.fl. 2006). Redegørelsens oversigt over optællingsresultaterne blev anvendt i forbindelse med de drøftelser der førte til at Fuglebeskyttelsesområdet blev udvidet mod øst til det gamle Ganer Å-dige (grænsen mellem område A og B i Fig. 3).

Resultaterne af optællingerne af yngle- og trækfugle i 2006 har styrket data-grundlaget for den kommende drøftelse af hvorvidt de mere østligt beliggende dele af Skjern Å projektområde opfylder kriterierne for at indgå i Fuglebeskyttelsesområde nr. 43. Til brug for denne drøftelse udarbejder DMU i 2007 en redegørelse, hvori optællingsresultaterne for alle årene 2002-2006 sammenstilles.

7 Litteratur

- Amstrup, O., Bregnballe, T. & Nietscke, M. 2005. Forekomst af ynglefugle i Skjern Å projektområde i 2000 og 2003. - Danmarks Miljøundersøgelser. Arbejdsrapport fra DMU nr. 203. 54 s.
- Andersen, T. & Johansen, T.W. 2006. Sydlig blåhals i Danmark - en status. - Fugle i felten 12: 16-18.
- Bregnballe, T., Amstrup, O., Bak, M., Bøgebjerg, E. & Hounisen, J.P. 2005. Vandfugle i Skjern Enge 2002-2004. Forekomst i træktiden og forsøg med reguleret jagt. - Danmarks Miljøundersøgelser. Arbejdsrapport fra DMU, nr. 218. 114 s.
- Bregnballe, T., Amstrup, O., Clausen, P. & Pihl, S. 2006. Redegørelse til Skov- og Naturstyrelsen vedrørende udpegning til EF-fuglebeskyttelsesområde i Skjern Enge. - Danmarks Miljøundersøgelser. Afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet. 36 s.
- Delany, S. & Scott, D.A. 2006. Waterbird Population Estimates - Fourth Edition. - Wetlands International, Wageningen. The Netherlands. 239 s.
- Hälterlein, B., Fleet, D.M., Hennebjerg, H.R., Menneböck, T., Rasmussen, L.M., Südbeck, P., Thorup, O. & Vogel, R. 1995. Vejledning i optælling af ynglefugle i Vadehavet. - Wadden Sea Ecosystem No. 3. Common Wadden Sea Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group & Joint Monitoring Group for Breeding Birds in the Wadden Sea, Wilhelmshaven. 44 s.
- Hoffmann, C.C., Baattrup-Pedersen, A., Jeppesen, E., Amsinck, S.L. & Clausen, P. 2003. Vådområder 2003 - overvågning af Vandmiljøplan II. - Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 472. 79 sider.

DMU Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser er en del af Aarhus Universitet. På DMU's hjemmeside www.dmu.dk finder du beskrivelser af DMU's aktuelle forsknings- og udviklingsprojekter.

DMU's opgaver omfatter forskning, overvågning og faglig rådgivning inden for natur og miljø. Her kan du også finde en database over alle DMU's udgivelser fx videnskabelige artikler, rapporter, conferencebidrag og populærfaglige artikler.

Yderligere information: www.dmu.dk

Danmarks Miljøundersøgelser
Frederiksborgvej 399
Postboks 358
4000 Roskilde
Tlf.: 4630 1200
Fax: 4630 1114

Direktion
Personale- og Økonomisekretariat
Forsknings-, Overvågnings- og Rådgivningssekretariat
Afdeling for Systemanalyse
Afdeling for Atmosfærisk Miljø
Afdeling for Marin Økologi
Afdeling for Miljøkemi og Mikrobiologi
Afdeling for Arktisk Miljø

Danmarks Miljøundersøgelser
Vejlsovej 25
Postboks 314
8600 Silkeborg
Tlf.: 8920 1400
Fax: 8920 1414

Forsknings-, Overvågnings- og Rådgivningssekretariat
Afdeling for Marin Økologi
Afdeling for Terrestrisk Økologi
Afdeling for Ferskvandsøkologi

Danmarks Miljøundersøgelser
Grenåvej 14, Kalø
8410 Rønde
Tlf.: 8920 1700
Fax: 8920 1514

Afdeling for Vildtbiologi og Biodiversitet

Yngle- og trækfuglenes forekomst og udbredelse inden for Skjern Å projektområde blev kortlagt i ynglesæsonen og efteråret 2006. Formålet var bl.a. at få et bedre grundlag for en kommende opgørelse over hvorvidt de mere østligt beliggende dele af det naturgenoprettede område opfylder kriterierne for at indgå i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 43. Øst for det nuværende Fuglebeskyttelsesområde blev der i 2006 registreret yngleforekomst af rørdrum, plettet rørvagtel og isfugl. Disse tre arter er beskyttelseskrævende arter listet på EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I. Blandt trækfuglene var det svømmeænderne, der dominerede øst for det nuværende Fuglebeskyttelsesområde.